

Писателятъ Радищевъ билъ осъденъ на смъртъ (после смъртната присъда била замѣнена съ затворъ), защото въ една своя книга рисува ужаситѣ на господствующото тогава крепостно право. Едновременно съ него хвърленъ билъ въ тъмница и „просвѣтниягъ съятель“ Новиковъ, задето въ своигъ списания писалъ върху болнитѣ въпроси — тежкото положение на крепостнитѣ селяни, за народното невежество, за подкупничеството на чиновницитѣ и др. Днесъ печатътъ въ Русия е монополъ само на властующата партия.

Колко хора загинали заради книгата, колко мъченици били погълнати отъ затворитѣ заради свободното слово! Колко младежи били погубени на заточение и отъ други наказания само за това, че при обискитѣ у тѣхъ били намѣрени „непозволени книги“!

Въ напредналитѣ страни трънливиягъ пѣтъ на книгата е изминатъ. Сега тамъ словото се ползува съ пълна свобода.

Въ Франция съ законъ сж отмѣнени всички стѣснителни мѣрки, които ограничавали печата. Въ Англия нѣма никакви държавни постановления за свободата на печата, но печатътъ тамъ се ползува съ такава свобода, каквата нѣма никжде по свѣта. Въ конституцията на Северо-американскитѣ съединени щати има членъ, който запрещава на Народното събрание да издава каквито и да било закони за ограничение на печата.

.....

Трънливъ е пѣтътъ на печатната книга, и все пакъ победата е на нейна страна. Тя е облѣкло на човѣшкия духъ; може облѣклото да се изнасили, но не може да се окове духътъ. Може насилствено да се заглуши словото, но нѣма човѣшка властъ, която да унищожи мисълта. Рано или късно, всѣко робство свършва съ освобождение.

(Съкратенъ преводъ).

